

УДК 336.226 (477.83)

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

І. Тофан, к. е. н., доцент

Львівський національний аграрний університет

Тофан І. Особливості податкової політики та напрями її вдосконалення у Львівській області

У статті розглянуті теоретичні аспекти та принципи функціонування податкової політики. Проведено оцінку стану податкової політики на прикладі Львівської області. Охарактеризовано окремі складові податкової політики. Проаналізовано отримані результати забезпечення надходжень до бюджетів усіх рівнів. На підставі проведеного моніторингу виявлено окремі недоліки податкової політики та запропоновано напрями для їх усунення і шляхи підвищення ефективності окремих її складових елементів.

Ключові слова: податкова політика, податкова служба, обслуговування податків, ефективність оподаткування, податкові надходження, кваліфікація персоналу.

Tofan I. Peculiarities of tax policy and directions its improvement in Lviv region

The article deals with theoretical aspects and principles of tax policy. An assessment of fiscal policy as an example of Lviv region. Characterize individual components of tax policy. The analysis results provide revenues to the budgets of all levels. Some shortcomings of tax policy and proposed directions for their removal and ways to improve the efficiency of its individual components based on the research have been revealed.

Key words: Tax Service, fiscal policy, service taxes, tax efficiency, tax revenues, personnel qualification.

Тофан И. Особенности налоговой политики и направления ее совершенствования во Львовской области

В статье рассматриваются теоретические аспекты и принципы функционирования налоговой политики. Проведена оценка состояния налоговой политики на примере Львовской области. Охарактеризованы отдельные составляющие налоговой политики. Проанализированы полученные результаты обеспечения поступлений в бюджеты всех уровней. На основании проведенного мониторинга выявлены отдельные недостатки налоговой политики и предложены направления по их устранению и пути повышения эффективности отдельных ее элементов.

Ключевые слова: налоговая политика, налоговая служба, обслуживание налогов, эффективность налогообложения, налоговые поступления, квалификация персонала.

Постановка проблеми. Становлення й розвиток податкової системи відбуваються саме через продуману та цілеспрямовану податкову політику. Основними її принципами можна вважати фінансову ефективність, економічну ефективність та соціальну справедливість. Наведені принципи податкової політики вимагають їх дотримання на всіх рівнях державного управління у сфері оподаткування. Регіональний рівень управління податковими платежами забезпечують державні податкові служби

(ДПС) в областях. Таким чином, належний рівень податкової політики у Львівській області не в останню чергу залежить від ефективності діяльності Львівської державної податкової адміністрації. Проблематика податкової політики вимагає від держави системної роботи щодо вдосконалення податкового законодавства, мінімізації витрат на процес обслуговування податків, пошуку шляхів для залучення максимальних обсягів надходжень до бюджетів та фондів і водночас уникнення та недопущення непорозумінь між платниками

податків і державною податковою службою. Перелічені складові є надзвичайно важливими як для функціонування податкової системи держави, так і для платників податків, адже саме вони виступають основними “донорами” бюджетів та фондів. Затрати вітчизняної податкової системи на збирання 1000 грошових одиниць податків у 3-4 рази перевищують аналогічний показник країн ЄС [1, ст. 8]. На податкову політику впливає достатньо чинників, які її формують і визначають. На нашу думку, особливості проведення податкової політики та визначення ступеня її ефективності можливо проаналізувати через призму таких складових, як відношення витрат на обслуговування податкових платежів до залучених надходжень цих платежів та кваліфікаційний рівень персоналу податкової служби. Вирішення цих проблем дасть змогу збалансувати інтереси всіх суб’єктів податкових взаємовідносин і таким чином отримати збалансовану податкову політику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрацювання й результати теоретико-методологічних досліджень і практичні рекомендації щодо ефективності діяльності та вдосконалення податкової політики відображені у працях багатьох вітчизняних учених-економістів. Та все ж особливо хотілося б відзначити праці О.Д. Василика, Ю.Б. Іванова, А.І. Крисоватого, А.М. Соколовської, В.М. Федосова. Крім того, багато інших дослідників у сфері оподаткування та державотворення зробили свій внесок в еволюційні процеси податкової системи загалом та податкової політики зокрема. Так, О.Д. Василик характеризує її як державну політику оподаткування юридичних та фізичних осіб. Її метою є формування державного бюджету за одночасного стимулювання ділової активності підприємців [2]. На думку Ю.Б. Іванова, побудова оптимальної моделі податкової політики потребує конкретних форм і методів довгострокового і короткострокового впливу податків на соціально-економічний розвиток держави [3]. Крисоватий А.І. обґрунтував і дослідив, що ефективність оподаткування безпосередньо залежить від податкової політики, яка передбачає діяльність держави у сфері застосування, правового рег-

ламентування, організації справляння податків до централізованих фондів грошових ресурсів держави [4]. За визначенням В.М. Федосова, податкова політика – це діяльність держави у сфері встановлення і стягнення податків, зокрема з формування державних доходів за рахунок постійних (податків) та тимчасових (позик) джерел, встановлення видів податків, платників, об’єктів, ставок, пільг, термінів і механізму зарахування [5, с. 48-49]. За твердженням А.М. Соколовської, сучасна податкова політика полягає у встановленні і зміні елементів податкової системи для забезпечення надходжень до бюджету, достатніх для виконання державою покладених на неї функцій стимулювання економічного зростання [6]. Та все ж регіональні особливості податкової політики на прикладі діяльності Державної податкової служби у Львівській області заслуговують на увагу.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка стану податкової політики на регіональному рівні та пошук пропозицій для вдосконалення окремих її складових елементів.

Виклад основного матеріалу. Податкова політика завжди була, є і скоріш за все буде предметом досліджень багатьох поколінь науковців. Адже від простоти й розуміння адміністрування податків у поєднанні з достатнім залученням коштів до бюджетів та фондів і відносно помірним податковим навантаженням залежить ефективність податкової політики як загалом у державі, так і в окремо взятих регіонах. Однією зі складових, що формують уяву про податкову політику, є відношення витрат на обслуговування податкових платежів до залучених надходжень цих платежів. Львівська область у структурі податкових надходжень до Зведеного бюджету України забезпечує всього 2% доходів, тобто 6,8 млрд гривень. Та все ж динаміка змін є позитивною. У півтора рази збільшились надходження податку на прибуток, на 17% – податку на додану вартість, на 12% – податку з доходів фізичних осіб, відбувся ріст ресурсних, земельних платежів, фіксованого, єдиного податку та інших [7].

Зростання надходжень податків і зборів у 2012 році порівняно з 2011 роком на 17%, або майже на 1 млрд грн, стало можливим за рахунок злагодженої роботи податкової

служби, яка зумовила поступову легалізацію тіньової економіки та підвищення рівня податкової дисципліни платників податків. За 2012 рік згідно з даними карток особових рахунків платників податків податковими інспекціями Львівської області забезпечено збір до Зведеного бюджету України податків, зборів, обов'язкових платежів, що контролюються органами державної податкової служби, у сумі 6782,4 млн гривень [8]. По-рівняно з 2011 роком збір платежів до Зведеного бюджету збільшився на 999,4 млн грн, або на 17,3%. Виконання завдань, визначених наказами ДПС України на 2012 рік, становить 105,2%, або зібрано до бюджетів усіх рівнів на 335,2 млн грн більше, ніж заплановано. Найбільший приріст надходжень протягом 2012 року порівняно з попереднім роком спостерігається в таких платежах: податку на прибуток підприємств – на 363,6 млн грн, або на 55,1%; податку на додану вартість (збір) – на 217,1 млн грн, або на 18,2%; акцизного податку з вироблених в Україні товарів – на 8,0 млн грн, або на 81,1%; платежів за користування надрами – на 31,1 млн грн, або на 37,4%; фіксованого сільськогосподарського податку – на 556,0 тис. грн, або на 41,2%; рентної плати за газовий конденсат, що видобувається в Україні, – на 63,3 тис. грн, або у 10,7 раза.

Низка інших обов'язкових платежів демонструє приріст надходжень протягом 2012 року як щодо попереднього звітного періоду, так і планових показників. Крім того, є податкові платежі, які внаслідок різних обставин зменшили свій вклад до Зведеного бюджету порівняно з 2011 роком – екологічний податок (на 33,3%), рентна плата за вітчизняну нафту (33,0%), збір у вигляді цільової надбавки до чинного тарифу на природний газ (22,5%).

Для формування більш ефективної податкової політики на регіональному рівні у 2012 у м. Львові на базі міської ДПП була створена Спеціалізована державна податкова інспекція по роботі з великими платниками податків. За результатами її діяльності протягом січня та лютого 2013 року мобілізовано до загального фонду Державного бюджету 426,1 млн грн, що складає 44% податкових надходжень області. У структурі сплачених податків найбільшу частку займають: акцизний податок з

вироблених в Україні товарів, якого зібрано 144,6 млн грн, податок на прибуток – 181,9 млн грн, податок на додану вартість – 87,5 млн грн. Добровільна сплата податків стає нормою ведення господарської діяльності великих підприємств та складає майже 415,5 млн грн, або 98% загальних надходжень [9].

Таким чином, реорганізація податкової служби у Львівській області дає позитивний ефект і підвищує ефективність податкової політики загалом.

За даними ДПА у Львівській області, надходження до Державного бюджету за 2012 рік склали 3 028,8 млн грн. При цьому розрахункову базу, визначену наказами ДПС України на 2012 рік, виконано на 101,2%, або зібрано на 36,6 млн грн більше. Збір платежів до Державного бюджету України порівняно з 2011 роком збільшився на 468,2 млн грн, або на 18,3%. Найефективніше виконання надходжень за плановими показниками всіма податковими службами області є з податку на прибуток підприємств (124,9%), збору за спеціальне використання води (132%), акцизного податку з вироблених в Україні товарів (без нафтопродуктів і транспортних засобів) – 117,8%, рентної плати за природний газ, що видобувається в Україні (112,3%). Жодною податковою інспекцією Львівської області за 2012 рік не виконано розрахункову базу щодо збору платежів до Державного бюджету з ПДВ, всього в області це 172,7 млн грн.

За результатами роботи у 2012 році до місцевих бюджетів області надійшло 3753,5 млн грн податків, зборів та інших обов'язкових платежів, що контролюються органами державної податкової служби. Порівняно з 2011 роком надходження до місцевих бюджетів збільшилися на 531,1 млн грн, або на 16,5%. Рівень виконання розрахункової бази ДПС України становить 108,6%, додатково надійшло 298,7 млн грн.

Таким чином, аналізуючи роботу податкової служби у Львівській області, констатуємо загальну позитивну тенденцію як у виконанні зобов'язань перед місцевим, так і державним та зведеним бюджетами. Хоча необхідно зазначити, що є низка платежів, щодо яких планові показники виконані частково. Особливої уваги заслуговує невиконання жодною з двадцяти чотирьох податкових інспекцій Львівської області планів із залучення до Державного бюджету

надходжень з ПДВ від реалізації вітчизняних товарів. Показник виконання планових завдань з ПДВ в області склав 88,9%. Таке системне недовиконання, на нашу думку, засвідчує насамперед помилки або перебільшення у плануванні надходжень на державному рівні та загалом недосконалість планування надходжень на базі директивних вказівок із забезпеченням постійного зростання показника минулого року. Необхідно змінити такий підхід до бюджетного планування доходів на більш реальний із врахуванням темпів розвитку економіки.

Витрати на утримання податкової служби у Львівській області складають близько 7303 тис. грн (заробітна плата та нарахування). Таким чином, на 1000 грн надходжень до Державного бюджету витрати у Львівській області на утримання податкової служби складають 1 гривню, що є в межах норми. Отже, ефективність роботи працівників податкової служби в регіоні є достатньо високою, і податкова політика є самодостатньою.

Іншою складовою ефективності податкової політики, на нашу думку, є

кваліфікаційний рівень персоналу податкової служби. У 2000 році був створений Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів органів державної податкової служби України. Протягом 2012 року у цьому центрі 1077 податківців пройшли навчання за різними програмами, що дозволить їм ефективніше виконувати поставлені завдання та максимально покращити взаємовідносини з платниками податків (див. рис.). Робота навчального центру підвищення кваліфікації дає змогу працівникам податкової служби отримати знання і досвід, які допомагають якісно підвищити власний професійний рівень, а саме: поглибити знання щодо різних аспектів податкової політики, перейняти позитивний досвід вирішення проблемних питань та загалом підвищити рівень фахової компетенції у межах службових обов'язків. Вплив людського фактору в перехідній економіці України має чи не вирішальне значення як на формування думки щодо вибору системи оподаткування, так і на результати ефективності податкової політики.

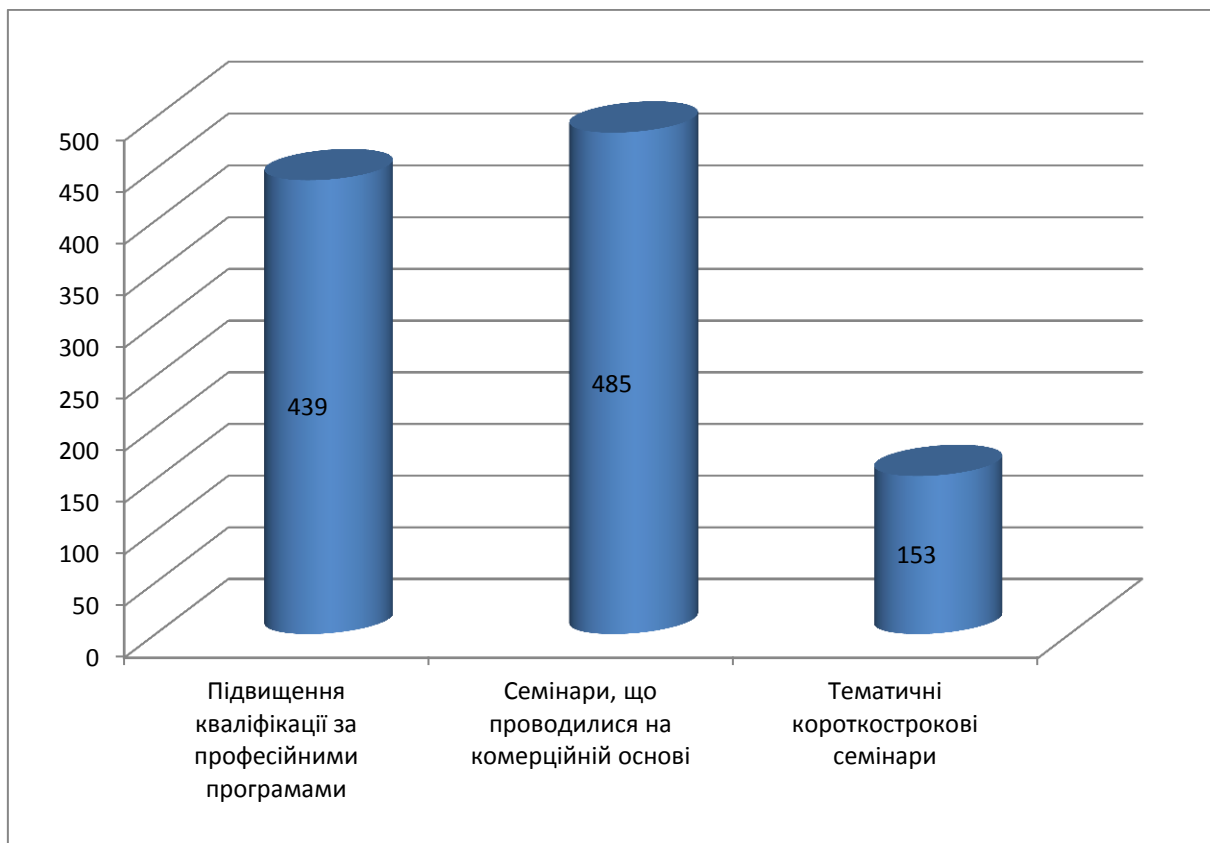

Рис. Підвищення кваліфікації у ДПС у 2012 році, осіб.

Саме тому високоосвічений та досвідчений фахівець у галузі оподаткування – це обов’язкова вимога часу, та й в принципі державної служби. Станом на 1.01.2013 року у структурі податкової служби України працюють близько 51 тис. осіб. Таким чином, протягом 2012 року усього 2% працівників податкової служби в Україні пройшли фахові навчання та курси підвищення кваліфікації. У Львівській області працюють 2180 осіб у структурах податкової служби, а курси підвищення кваліфікації або навчання пройшли 40 осіб. Отже, у Львівській області 1,8% осіб від загальної чисельності підвищили свій фаховий рівень у 2012 році. А це означає, що необхідно активізувати процес підвищення фахового рівня працівників податкової служби з метою надання більш якісних послуг платникам податків. За даними внутрішнього моніторингу [9], основними чинниками, які знижують продуктивність праці, а отже, і ефективність податкової політики є надмірна кількість контрольних завдань, які, як правило, дублюються, недостатня кількість персоналу структурних

підрозділів служби та недостатній рівень соціального захисту і матеріально-технічного забезпечення.

Висновки. За результатами проведеного дослідження стану податкової політики у Львівській області, констатуємо загалом позитивну тенденцію щодо забезпечення надходжень до бюджетів та фондів податковою службою. Крім того, заслуговує на увагу і зменшення витрат на управління податками, хоча це й викликає невдоволення в самих працівників служби. Та все ж вищенаведені застереження, на нашу думку, вартувало б усунути або мінімізувати. З метою вдосконалення окремих складових податкової політики доцільно було б:

- враховувати реальні тенденції економіки у формуванні планових показників надходжень до бюджетів та фондів;

- поступово відмовлятися від практики планових показників надходжень у процесі адаптації податкового законодавства до вимог Євросоюзу;

– удосконалити організаційну структуру служби та проводити подальшу оптимізацію чисельності персоналу;

– переглянути систему оцінки діяльності працівників та підвищити рівень соціального захисту й заохочення в податковій службі;
– підвищити рівень автоматизації робочих процесів в оподаткуванні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Молдован О. О. *Пріоритети реформування податкової політики України: як перейти від фіскалізму до стимулювання ділової активності?* / О. О. Молдован, О. В. Шевченко, О. О. Єгорова. – К. : НІС, 2010. – 80 с.
2. Василик О. Д. *Податкова система України : навч. посіб.* / О. Д. Василик. – К. : Поліграфкнига, 2004. – 478 с.
3. Іванов Ю. Б. *Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія* / Ю. Б. Іванов. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 448 с.
4. Крисоватий А. І. *Податкова система : навч. посіб.* / А. І. Крисоватий. – Тернопіль : Карт-бланш, 2004. – 304 с.
5. Федосов В. М. *Податкова система України : підручник* / В. М. Федосов, В. М. Опарін, Г. О. П'ятаченко та ін. ; за ред. В. М. Федосова. – К. : Либідь, 1994. – 465 с.
6. Соколовська А. М. *Податкова політика в Україні у 2009-2010 роках: особливості та уроки на перспективу* / А. М. Соколовська // *Фінанси України*. – 2011. – № 4. – С. 24-37.
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lv.sts.gov.ua/media-ark/news-ark/84828.html>.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sts.gov.ua.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://loda.gov.ua/ponad-426-mln-hrn-splatyly-velyki-platnyky-podatkov-lvivschyny-do-derzhavnoho-byudzhetu.html>.

